

Cartes per recordar. Palmira Jaquetti i la recerca musical de camp

Amb motiu del 125è aniversari enguany del naixement de Palmira Jaquetti, dediquem aquest breu article a recordar qui fou i, a través de la correspondència conservada al Centre de Documentació de l'Orfeó Català, obrim una finestra a nous apunts sobre la història d'una dona emprenedora i avançada en el temps, no només en el món de la composició, l'ensenyament i l'escriptura, sinó també d'un àmbit molt especial, la recerca de camp en el si del projecte de l'Obra del Cançoner Popular de Catalunya, un projecte dedicat a la recerca de la cançó popular catalana arreu de Catalunya que fou finançat pel mecenes Rafael Patxot i Jubert.

Al nostre país,

Jaquetti fou la primera dona que es va dedicar a la recerca de la cançó popular catalana, mitjançant les missions de l'Obra del Cançoner, com també van ser pioneres les seves dues companyes: Maria Carbó i Mercè Porta. Si bé Jaquetti portava la iniciativa i recollia la música, Carbó i després Porta en recollien els textos. Les seves missions no deixaren de tenir certes dificultats, en tractar-se de dones, i sempre hi havia algú que se'n malfiava pensant que buscaven alguna cosa més.

Jaquetti va viure els seus anys de joventut en un moment de gran impuls dels projectes de recerca, com l'activitat arqueològica de l'IEC documentant l'art romànic i les excavacions d'Empúries, que van tenir lloc entre els anys 1914 i 1923, o l'Inventari Iconogràfic d'Espanya impulsat pel fotògraf Adolf Mas. No ha d'estranyar, doncs, que en matèria musical nasqués un projecte pioner de catalogació de la música popular catalana, que va veure la llum el 1922 amb el projecte de l'Obra del Cançoner, que es va clausurar el 1936.

Jaquetti va fer la seva primera

missió amb Maria Carbó l'any 1925, i seguidament feu missions amb Dolors Porta i també amb el seu marit, Enric d'Aoust, amb el qual es va casar l'any 1927.

Fins al 1936, any del tancament de l'Obra del Cançoner, la trobem també en alguna missió esporàdica, com a l'Hospital de Sant Pau i a Tona durant els anys 1936-1937 i a Bossòst el 1940. Algunes de les missions més importants van ser als pobles de muntanya: la Seu d'Urgell, el Pallars i la Vall d'Aran, però també va recórrer el Baix Empordà.

De les seves

missions, en destaquen diversos aspectes; un dels més rellevants van ser les memòries descriptives de tot allò que es feia durant les missions, unes memòries que ja deixaven veure els dots que tenia en l'escriptura i en la poesia, una altra de les disciplines a les quals va dedicar una part important de la vida, especialment durant els últims anys, en què, afectada pel reuma, va haver de fer front a diverses intervencions quirúrgiques que li impediren la mobilitat durant llargues temporades.

Com comentava, a més de les memòries, destacà també el gran nombre de cançons que va recollir, entorn unes 10.000 cançons tal i com constata l'estudi de Simon Furey, i també com a complement, el nombre de fotografies acumulades entre ella i les acompanyants, una sèrie amb més de 800 imatges. Al Centre de Documentació de l'Orfeó Català se'n conserva un seguit de correspondència, en total 21 cartes, que documenten alguns aspectes de com va viure Jaquetti la seva feina. Són cartes intercanviades entre els anys 1923 i 1943 amb Francesc Pujol, director de l'Obra del Cançoner. Una de les fotografies ens diu: *"Record de la meva collita de cançons. Érem a la vall del Flamisell, vivíem la vida activa de l'ocell, com ell cantàvem i escoltàrem cantar els rius. Palmira Jaquetti"*.

Jaquet

Sr. Frances Puig

2.1.29

Molt respectable senyor: tinc el gust de saludar-lo des de l'encalmsada viba de San Felix. Hem remogut tot el que li ha, en l'ordre indicat a la carta. Fimara. 14 cançons. Demà,

0740

M. Gando

dilluns, temin molta feina embastada i sincerança de que farem. Ahir varem fer coneixença: la tia de Janel la peixatera, va rebre tota mena d'afers, fins varem parar presa a tota la manera de peix, però ella, impertinbale en un no volent. Avui, ens ha cridat, mentre feiem lèxi de peixos perquè demà farem repió plena de peixaters, i ella la farem presidenta. Nos ei de bonquerany. Anirama rebre el peix perquè em dirquin molts cançons.

amb tot respecte, Palmira Jaquet
Jaquet. Anem
tots els peixos, i obren
tots els peixos.
Anem a veure.
tots els peixos, i obren
tots els peixos.

Carta de Jaquetti adreçada a Francesc Pujol. Sobre la missió a Sant Feliu de Guíxols. 1927

Centre de Documentació de l'Orfeó Català. CEDOC 3.2 732-752

A la primera carta

de l'any 1923 adreçada a Francesc Pujol que conservem, hi trobem una Jaquetti una mica angoixada per la feina feta, i demana a Pujol que s'implaui contesti, sobre la seva feina, si vol que continuï o bé si fora millor que plegués. És una Jaquetti jove, encara insegura de la seva feina, i que per justificar-se davant F. Pujol de la seva capacitat, li diu que ha guanyat el concurs de dictat del cinquè de solfeig. Posteriorment, l'any 1925, Jaquetti demana a Pujol poder intercanviar un seguit d'impressions abans de marxar a la missió de l'estiu, i al final veiem com Jaquetti la signa tot comentant la il·lusió que li fa d'anar-hi; aquella era la seva primera missió que faria a la Seu d'Urgell, el Pallars i a la Vall d'Aran.

La labor de la

fotografia també es veurà reflectida a través de la correspondència. El desembre del 1926 escriu a Pujol parlant-li d'una petita sessió-conversa que està preparant per a l'Institut de Cultura, així com també la previsió d'anar a Sant Feliu de Guíxols a recollir unes cançons, amb la intenció de voler aprofitar uns rotlles de pel·lícula, i també li demana permís per arreglar la màquina de retratar. En una altra carta també parla del material fotogràfic que s'emporta: *"he adquirit quatre caps de plaques i ja ho tenim tot a punt. [...] Estic contenta perquè ara no deixaré escapar vellets i tot el que sigui digne de passar per l'aparell"*. En les fotografies que fa Jaquetti dels "vellets", sovint hi posa amb tot detall el nom, l'edat, la professió i la població d'origen de la persona retratada. Així mateix, en una carta del maig del 1932 diu: *"Aviat tindrem llestes les cançons. I les enviarem amb els retrats que han quedat tots força bé. L'estiu que s'acosta ens fa pensar en la possibilitat d'una nova campanya que fora, ara, més curta, i que no podria comptar amb la valuosa col·laboració de la senyoreta Carbó, però si a vostès els fa grat els presentaria una companya amb qui em penso que també podria treballar amb fruit i que té la cultura necessària. Em faria molt de favor, senyor Pujol, que volgués indicar-me quins són els llocs que queden per explorar, ja que vàrem acabar tot el que teníem emprès. Queda la Vall d'Aran que em faria molta il·lusió [...]"*.

Palmira Jaquetti prenent nota durant una missió al Ripollès l'any 1934. Arxiu de l'Obra del Cançoner Popular de Catalunya, consultat a la Direcció General de Cultura Popular i Associacionisme Cultural i propietat de l'Abadia de Montserrat. Sèrie F, sobre F37

Un altre dels aspectes que es reflecteix a través de la correspondència és el referent a la universitat, o sobre les oposicions que ha d'anar a fer a Madrid, perquè Jaquetti va acumular seguir estudis universitaris, com els de mestre, llicenciatura en filosofia i lletres, professora d'idiomes, va fer la carrera de música a l'escola municipal i fou professora de català i d'història de l'art. Uns estudis que va anar compaginant amb

la seva passió per la recerca de camp.

Malauradament, a

partir del 1934 va començar a patir de reuma i això queda molt palès en algunes de les seves cartes. Jaquetti, però, fou una dona molt valenta i malgrat les vicissituds va trobar l'alegria de viure en el seu immens amor a la natura i també mitjançant la seva fe, tal com es percep en molts dels seus escrits.

La tasca de Jaquetti

dins l'Obra del Cançoner fou de gran lliurament i molt valuosa, pel material que va recollir i per l'extensa descripció complementària que en feu des de les memòries i també de les fotografies, aspectes tots que val la pena de resseguir a fons. En una carta de l'any 1927, Jaquetti ens diu respecte de la seva companya Maria Carbó: *"la Maria ja es va despedir l'any passat però jo no em despedeixo pas. Tinc moltes ganes de treballar"* i en tot moment per a qualsevol dubte trobem Jaquetti escrivint a Pujol amb el desig que li doni les instruccions sobre les missions encomanades.

La correspondència

entre Jaquetti i Pujol esdevé, per tant, una molt bona font d'informació en un dels moments vitals més fructífers de Jaquetti, una personalitat polifacètica que va contribuir de manera indiscutible al paper de la dona tant en la recerca, la composició, l'escriptura com també en l'ensenyament. Aquest 125è aniversari és moment, doncs, de tenir-la ben present, i descobrir les llums i les ombres de la seva vida.

Accés en línia a la

correspondència: [Col·leccions digitals del Centre de Documentació de l'Orfeó Català. Memòria digital de Catalunya.](#)

Bibliografia:

Massot i Muntaner, Josep. *A la ciutat dels llibres. Tercera sèrie*. Barcelona: L'Abadia de Montserrat, 2019. 139 p

Roma, Josefina. "La descoberta de la música tradicional del Pirineu. Palmira Jaquetti i l'obra del Cançoner Popular de Catalunya". *Annals del Centre d'Estudis Comarcals del Ripollès* [en línia], 2012, p. 231-7, <https://www.raco.cat/index.php/AnnalsCER/article/view/261991> [consulta: 25-03-2020].

FUREY, Simon. «Palmira Jaquetti i Isant, catalan folk song collector (1895-1963)». *Estudios de Literatura Oral* núm. 13-14 (2007-08): 159-174.

Imatge destacada: Palmira Jaquetti durant la missió de recollida de cançons populars a Tona. Arxiu de l'Obra del Cançoner Popular de Catalunya, consultat a la Direcció General de Cultura Popular i Associacionisme Cultural i propietat de l'Abadia de Montserrat. C-290